

การตรวจสอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจสังคม:
กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยทับเสลา

ระพี ผลพานิชย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2550

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การตรวจสอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจสังคม: กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยพันเสา
ชื่อผู้เขียน	นายระพี ผลพานิชย์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2550

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจสังคมของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยพันเสา พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์รองคือ 1) เพื่อศึกษาความพอเพียงของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทบทวนวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาความสมเหตุสมผลและความแม่นยำของการคาดการณ์ผลกระทบ โดยเปรียบเทียบผลการคาดการณ์ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการกับผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจริงอันเนื่องมาจากโครงการ 3) เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ 4) เพื่อเสนอแนะวิธีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

วิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ข้อมูลการสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาความเพียงพอของข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบความสมเหตุสมผลและความแม่นยำของการคาดการณ์ และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรการลดผลกระทบ

ผลการตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูลพื้นฐานพบว่า รายงานการประเมินผลกระทบมีเนื้อหาค่อนข้างครบถ้วน แต่ยังพบข้อบกพร่องคือ ไม่ได้มีการระบุวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ในรายงานให้ชัดเจน วิธีการจำแนกผลกระทบสิ่งแวดล้อมใช้การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีการติดตามตรวจสอบข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลการตรวจสอบความสมเหตุสมผลจากจำนวนตัวคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจสังคมทั้งหมด 15 ตัว พบว่า มีตัวคาดการณ์ร้อยละ 40 ไม่เหมาะสมสำหรับการคาดการณ์ นอกจากนี้ยังพบว่ามิได้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางเศรษฐกิจสังคมที่ได้รวบรวมไว้ในรายงานสำหรับการคาดการณ์ ตัวคาดการณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและไม่มีหลักการทางวิทยาศาสตร์มารองรับทำให้การคาดการณ์ไม่ชัดเจน และตัวคาดการณ์บางตัวอ่อนไหวต่อการกระทบจากปัจจัยภายนอก ส่วนผลการตรวจสอบความแม่นยำพบว่า ตัวคาดการณ์ร้อยละ 13.3 มีความแม่นยำ อย่างไรก็ตามความไม่แม่นยำของตัวคาดการณ์เกิดจากปัจจัยภายนอกโครงการ เช่น ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ ภายใต้อายุระยะเวลาและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป และเกิดจากวิธีการคาดการณ์ผลกระทบ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของพื้นที่หนึ่งมาใช้กับอีกพื้นที่โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพเฉพาะของพื้นที่นั้น ส่วนผลการตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรการลดผลกระทบพบว่า มีความสอดคล้องกันระหว่างการคาดการณ์ผลกระทบและมาตรการลดผลกระทบ และมาตรการส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามได้

แนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเชิงเทคนิคคือ 1) ควรใช้วิธีการจำแนกผลกระทบสิ่งแวดล้อมในขั้นตอนที่เหมาะสม 2) ควรนำข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมมาพยากรณ์แนวโน้มในอนาคต 3) ควรใช้ข้อมูลเชิงปริมาณในการคาดการณ์เพื่อนำข้อมูลไปใช้กับเครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอื่น อาทิ การตีค่าสิ่งแวดล้อม 4) ควรมีการวิเคราะห์ขนาดของผลกระทบและการคาดการณ์อย่างระมัดระวัง 5) ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลการติดตามตรวจสอบ และ 6) ควรใช้หลักการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลกระทบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบจากโครงการ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายคือ 1) ควรจัดทำแนวทางปฏิบัติสำหรับการตรวจสอบที่ชัดเจน 2) ควรมีหน่วยงานอิสระในการทำหน้าที่ตรวจสอบ และ 3) ควรมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพของผู้มีสิทธิจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

Title of Thesis	Environmental Impact Assessment Audit in Socio-Economic Sector: A Case Study of Huai Tap Sa Lao Reservoir
Author	Mr. Rapee Pholpanich
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2007

The main objectives of this study are to audit the socio-economic impacts of Huai Tap Sa Lao reservoir and to suggest the appropriate environmental impact measures. The other objectives are 1) to analyze the adequacy of baseline studies and to review environmental impact assessment (EIA), 2) to investigate the validity and accuracy of predictions by comparing the predicted and the actual the socio-economic impact of the report, 3) to investigate the effectiveness of suitability of mitigation plan, and 4) to suggest the the appropriate environmental impact assessment methodology.

This audit consists of four steps. The first step is to gather the necessary baseline data from the environmental impact assessment report of Huai Tap Sa Lao reservoir, field surveys and in-depth interviews. The second step is to investigate the adequacy of concerned baseline data. The third step is to examine the validity and accuracy of socio-economic predictions. The last step is to evaluate the suitability of mitigation measures.

Findings of the study revealed that baseline data were sufficiently provided. Unfortunately, the objectives of the environmental impact assessment report have not been established. Impact identifications were mainly based on expert judgements. In addition, the monitoring data were lack.

Regarding to validity of socio-economic impact predictions, 40% of the total 15 parameters were found inadequate. In addition, the reported socio-economic data have not been utilized for prediction. The existing set of parameters was qualitative, not based on scientific methodology. Furthermore, some predictions were extremely sensitive to external factors.

In accordance with the prediction accuracy, 13.3% have predicted accurately. The inaccuracy of predictions was mainly from external factors such as economic situation and the employed impact prediction techniques. The investigation on suitability of mitigation measures remarkably revealed the consistency between the impact predictions and the proposed mitigation measures. Most measures are applicable.

Findings from this study can further be used for improvement of environmental impact assessment process applied in this country. The recommended technical approaches include 1) appropriate impact identification techniques should be used for identification of impacts, 2) the baseline socio-economic data should be employed for prediction, 3) for impact prediction, use most quantitative data if possible, in order that its results can be utilized for further analysis i.e. environmental impact valuation, 4) should analyze the magnitude of impacts and prediction with caution, 5) should establish the database system for socio-economic impact monitoring and auditing, and 6) comparative analysis for the impacted and control areas should be conducted for providing any required measures. The policy recommendations are 1) establishing practical guideline for auditing, 2) initiating an independent auditing institute for the environmental impact assessment, and 3) setting the professional qualification for environmental experts.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การตรวจสอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจสังคม: กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยทับเสลา สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลและคำปรึกษาจากนายธเนศ บุญสุข ฝ่ายจ่ายน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา และเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา รวมถึงเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จันทนา อินทปัญญา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาสะดวกเวลาให้คำปรึกษา และคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินตนา อมรสวงสิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารารัตน์ อานันทนะสูงส์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้ง กรุณาพิจารณาและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร.ณรงค์ ป้อมหลักทอง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ที่ได้ให้แนวคิดและการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงเพื่อนๆ ทั้งในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณและขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่คุณพ่อ คุณแม่และครอบครัวซึ่งเป็นแรงสนับสนุนและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งของผู้เขียนตลอดมาจนทำให้การศึกษานี้สำเร็จได้ตามที่ตั้งใจ

ระพี ผลพานิชย์

พฤศจิกายน 2550